

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2021-2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Markéta Straková, DiS.

Vliv rodiny na zdravý duševní vývoj dítěte

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Marie Vacínová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2021-2022

BACHELOR THESIS

Markéta Straková, DiS.

**The influence of the family on the healthy mental
development of the child**

Prague 2021

The Bachelor Supervisor:

PhDr. Marie Vacínová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20.02.2022

Jméno autorky: Markéta Straková

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí práce paní PhDr. Marii Vacínové, CSc., za její cenné rady, ochotu a věnovaný čas. Dále bych ráda poděkovala rodině, která mi by byla oporou po celou dobu studia. A v neposlední řadě velké poděkování patří respondentům, kteří se podíleli na výzkumu k bakalářské práci.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na vliv rodinných příslušníků, jak jejich individuální výchova ovlivňuje zdravý duševní vývoj dítěte. Práce je rozdělena do dvou částí. První částí práce je část teoretická, která je zaměřena na rozdíly v generační výchově společně s vlivy, které ovlivňují rodiče v edukaci nejmenších.

Na část teoretickou navazuje část praktická, která se zabývá rozhovory. Jednotlivé rozhovory jsou zpracovány na základě rozhovoru s návodem. Interview jsou provedeny s respondenty, kteří mají zkušenosti s výchovou dětí. Cílem práce je zjistit, jaké jsou rozdíly generační výchovy.

Klíčová slova

Děti, generační střet, generační výchova, rodiče, role otce, role matky, role prarodičů, rozdíly ve výchově, terapie, výchova.

Annotation

The bachelor thesis is focused on the influence of family members, how their individual upbringing the healthy mental development of the child. The work is divided into two parts. The first part of work is the theoretical part, which focuses on the differences in generational upbringing together with the influences that affect parents in the upbringing of the youngest.

The theoretical part is followed by a practical part, which deals with interviews. Individual interviews are processed on the basis of an interview with instructions. Interviews are conducted with respondents who have experience raising children. The aim of the work is to find out what are the differences of generational education.

Keywords

Children, generational conflict, generational education, parents, the role of the father, the role of the mother, the role of grandparents, differences in education, therapy, education.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 POJEM RODINA	11
1.1 Klasická teorie rodiny	12
1.2 Počátky v 19. století	12
1.3 Výchova dětí dříve.....	13
1.4 Výchova dětí dnes.....	13
1.5 Generační střet	14
2 RODINNÉ POSTAVENÍ A ROLE V RODINĚ	15
2.1 Role rodiče.....	15
2.2 Role matky v novorozeneckém období.....	16
2.3 Proměna vztahu s matkou	16
2.4 Role otce	17
2.5 Role prarodiče.....	19
3 VÝCHOVNÉ STYLY	20
3.1 Dost dobrý rodič.....	20
3.2 Autoritářský výchovný styl.....	21
3.3 liberální výchovný styl.....	21
3.4 demokratický výchovný styl.....	22
4 RYCHLE MĚNÍCÍ SE SVĚT A JEHO TECHNOLOGIE.....	23
4.1 Rodina a technologie.....	23
4.2 Techlonogie vs. generace.....	24
4.3 Mezigenerační rozdíly.....	25
5 APEKTY OVLIVŇUJÍCÍ RODINNÉ PŘÍSLUŠNÍKY VE VÝCHOVĚ	27
5.1 Hodnocení	27
5.2 Partnerský vztah rodičů.....	28
5.3 I rodiče mají emoce.....	28
5.4 Předchozí zážitky a očekávání rodičů.....	29
5.5 Širší rodina.....	29
6 RODINA JAKO TÝM.....	30

6.1	Rodinná terapie.....	30
6.2	Rodinné poradenství	31
PRAKTICKÁ ČÁST		33
7	METODOLOGIE VÝZKUMU	33
7.1	Výběr respondentů.....	33
8	ROZHOVORY	35
8.1	Rozhovor č. 1 - Tereza.....	35
8.2	Rozhovor č. 2 – Anička.....	37
8.3	Rozhovor č. 3 – Lucie.....	39
8.4	Rozhovor č. 4 – Karolína.....	41
8.6	Rozhovor č. 5 – Tomáš.....	43
9	SOUHRNNÁ ANALÝZA ROZHOVORŮ	45
9.1	Výzkumné otázky	45
10	SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	47
ZÁVĚR.....		49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		51
SEZNAM PŘÍLOH.....		53

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je Vliv rodiny na zdravý duševní vývoj dítěte. Vliv rodiny, nebo rodinných příslušníků či vzorů, které děti mají bývají často ty nejzásadnější v jejich životě. Vlivy, kterými jsou nejmenší osoby ovlivněni mohou mít různé dopady na jejich další vývoj v životě. Důsledky mohou být různého charakteru například pozitivního či negativního rázu.

K výběru bakalářské práce mě vedly dva hlavní důvody. Prvním důvodem bylo, že mně problematika vlivu rodiny na vývoj dítěte zajímá, a proto bych ráda zaměřila svoji pozornost na dané téma více do hloubky. Druhým důvodem k volbě tématu mě vedla má vlastní početná rodina.

Z mého úhlu pohledu si myslím, že rodina má zásadní podíl na vývoji dítěte. A v posledních letech, kdy jde doba neustále dopředu a jsou nové metody ve výchově nejmenších, jsem chtěla zaměřit svoji pozornost na rozdíly generační výchovy, jaké vlivy má výchova rodičů a naopak, jak se podílejí ostatní členové rodiny či vzory na zdravém duševním vývoji dítěte. Jedná se zejména o prarodiče, sourozence, úzké příbuzenstvo, vzory, od kterých dítě přejímá různé vzorce chování a dostává rady do života.

Hlavním cílem této práce bude zjistit rozdíly generační výchovy rodinných příslušníků na zdravý duševní vývoj dítěte

Dílčím cílem bakalářské práce bude zjištění, jaké aspekty ovlivňují rodiče při výchově svých dětí.

Práce je rozdělena do dvou částí. Nejprve je práce zaměřena na část teoretickou, ve které budou popsány v jednotlivých kapitolách pojmy jako jsou rodina, historický vývoj, jednotlivé typy výchovy rodinných příslušníků a aspekty, které ovlivňují osoby ve výchově dětí.

Dále na část teoretickou naváže část praktická, která bude provedena prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Výzkum bude realizován na základě rozhovoru s návodem s respondenty, kteří mají zkušenosti ve výchově dětí. Jedná se o osoby, které jsou starší čtyřiceti let a vychovávají či už vychovaly své děti. Většina respondentů žila v samostatné domácnosti. Avšak někteří respondenti sdíleli také společnou domácnost s prarodiči a ostatními rodinnými příslušníky.

V interview s respondenty bude pozornost zaměřena na tři výzkumné otázky, ze kterých bude na závěr práce vytvořena souhrnná analýza všech odpovědí.

Byla bych ráda, kdyby tato práce sloužila, jako inspirativní či nápomocný materiál pro budoucí andragogy či začínající pedagogy nebo sociální pracovníky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 POJEM RODINA

Rodina je charakterizována, jako základní sociální skupina. Je spojena jedinečností vlastních vztahů společně se sdílením přítomnosti. Jedinečnost a sdílnost není jediné, co rodinné příslušníky spojuje. Dalšími společnými rysy jsou společné činnosti s daným očekáváním a plánováním společné budoucnosti (Matějček, 1998). Vztahy mezi rodinnými příslušníky jsou založeny na zkušenostech. Tyto zkušenosti jsou rodiny pro důležité pro další rozvoj dětí. V případě pozitivních zkušeností se děti v rodině mohou cítit bezpečně. Snáze vnímají potřeby druhých se schopností ohleduplnosti ke druhým. Avšak nejsou-li všechny aspekty v rodině pozitivní začne mít převahu nejistota se kterou jde ruku v ruce koncentrace na sebe. Stabilita rodinného prostředí je zaručena na základě sdílení denního režimu společně s výjimečnými situacemi, ale také s dodržováním společných rituálů. Tyto okamžiky rodinu spojují a tvoří společné zážitky či vzpomínky. Mezi tyto momenty se mohou řadit například Vánoce, vzpomínky na narozeniny apod. Dítě má zde nezpochybnitelné místo. Pocity, že rodiče jsou vždy poblíž s možností úplné spolehlivosti vedou k udržení jistoty. Nepochybnost potřebují děti považovat za stálou.

Mezi charakteristické rysy rodiny patří stabilita, otevřenost, soudržnost, otevřenost, adaptabilita. Také je kladen důraz na míru integrace jedince do společnosti. Tyto aspekty jsou velmi důležité pro další psychický vývoj dítěte. Charakteristické rysy jsou někdy důležitější než materiální nebo vzdělanostní úroveň rodiny. Na základě znaků si dítě všimá a učí se rozlišovat citové aspekty rodinných vztahů. Zároveň se snaží porozumět jejich fungování neboli míře předvídatelnosti. V případě, že rodina nemá všechny potřebné rysy nemůže na děti, které v rodině vyrůstají působit pozitivním dojmem. (Bronfenbrenner a Morris, 1998; Crittenden, 2000).¹

¹ VÁGNEROVÁ Marie. *Vývojová psychologie*. Druhý dotisk druhého, rozšířeného vydání. Praha: Karolinum, 2012, s. 18-19. ISBN 978-80-246-2153-1.

1.1 KLASICKÁ TEORIE RODINY

Sociální organizace lidské reprodukce je stará, jako lidstvo samo. Pro člověka je velmi podstatná příbuzenská organizace, a to od počátku, kdy lidé zakládali určitou společnost. Je zde snaha o určité pochopení a vyjádření v symbolech dané klanové a příbuzenské vztahy. Tato snaha vznikla dříve, než se člověk vynalezl písmo, aby zanechal svým potomkům zprávy.

1.2 POČÁTKY V 19. STOLETÍ

Kolem devatenáctého století teoretické a prototeoretické myšlení o rodině vycházelo ze dvou hlavních různých zdrojů. V první řadě zásadní podněty vycházely ze strany institucionální historicko-právní školy. Na základě tohoto popudu, získalo myšlení o rodině na dlouhou dobu stanovující charakter. Tento podnět se velmi dobře snášel s tehdy vládnoucím evolucionismem, organicismem a naturalismem.

Naopak na druhé straně myšlení o rodině byl kladen důraz na rozvoj teorie rodiny současně s myšlením sociálních kritiků a informátorů. Až už se sociální kritici či informátoři zabývali konzervativní anebo pokrokařskou orientací, jejich pozornost byla spíše věnována přímému kontaktu s chaotickou sociální realitou nežli s právními normami.

Rozdíl v těchto dvou myšlenkových popudech je také v tom, jaká rodina v danou dobu byla pozorována či zkoumána. Například institucionální tradice vycházela z předpokladu, že pro zkoumání jsou vhodné tehdejší vyšší a střední vrstvy (měšťanská rodina, která byla považována za vrchol společenského vývoje). Na druhou stranu předmětem pozornosti u reformátoru byla rodina nižších vrstev. Nižší vrstvy byly ohroženy dynamickým sociálním vývojem.²

² MOŽNÝ Ivo, *Sociologie rodiny*. Druhé vydání, upravené. Praha – Sociologické nakladatelství SLON, 2002, s. 23-24. ISBN 80-86429-05-9.

1.3 VÝCHOVA DĚTÍ DŘÍVE

Výchova dětí dříve byla poměrně snazší než dnes. Výchovné způsoby byly v podstatě stejné po sobě jdoucí generace. Cíle výchovy si byly velmi podobné. Děti byly vedeny k tradicím, které zajišťovaly předávání tzv. kulturního dědictví. Tyto tradice byly po dlouhé věky upevňovány. Dítě v rodině dostávalo do vínku hotové poznatky, postoje a hodnoty, které byly prospěšné pro minulé generace. Převzaté poznatky a dovednosti se měnily velmi zřídka, model výchovy zůstával spíše stejný. Ani revoluční společenské proměny neměly vliv na určitý typ změn. Až koncem 19. století nastaly částečné změny ve výchově v průmyslově rozvinutých zemích a později se změny dostaly také do zemích rozvojových. Tato obměna způsobů trvá až dodnes.

1.4 VÝCHOVA DĚTÍ DNES

Výchova dětí dnes je odlišná, nežli byla dříve. Nyní nastává větší odsup mezi generacemi, zejména rodič a dítě, které vychovává. Rodiče byli vychovávaní za jiných podmínek než dnešní děti. Rodiče měli jiné hodnoty, podmínky, ale také společenské či pracovní požadavky pro život. V tomto se dnešní výchova komplikuje. Rodiče se více stávají nejistí, jak vychovávat správně své děti. Tyto aspekty jsou ještě více živeny faktem, že různé informace o výchově se člověk může dočíst v časopisech, v televizi nebo v rozhlase. Různé rady nemusí být vždy správně pochopeny. Dnešní demokratická výchova je náročnější a vyžaduje přísnější postoj nežli výchova autoritativní, která v dnešní době očividně nestačí. Vývoj dětí je v současné době rychlejší. Na základě zrychleného rozvoje se stává ideál harmonického vývoje osobnosti vzdálenější.

Vychovávání dětí dnes a v budoucnosti bude ve znamení rychlých změn. Proměny se budou týkat zejména techniky, vědy a celého životního prostředí. Tyto změny budou doprovázeny novými požadavky a nároky. V důsledku nových obměn výchovy nastávají dva následky změn. První z nich je svět, který neznáme a děti jsou do něj vychovávány, společně se světem mnohem složitějším.³

³ LANGMEIER Josef a KREJČÍŘOVÁ Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha – nakladatelství Grada Publishing, 2006, s. 321-323. ISBN 978-80-247-1284-0.

1.5 GENERAČNÍ STŘET

Záznamy o generačním střetu pochází ze starověkého Řecka. Už od roku 624 před naším letopočtem lidé posuzovali úpadek mládeže s předešlou generací. Mezi hlavní důvody střetu se zařazuje zapomětlivost, že se sami lidé v průběhu času měnili. Na základě tohoto vznikl předpoklad, že vyspělost a postoje či chování lidí jsou neměnné. Generační amnézie se z velké části také podílí na tom, jak je dnešní svět viděn. Na pohledu dnešního světa se podílejí všichni bez ohledu na věk. Každá generace vyrůstala ve světě, který byl určitým způsobem formován předešlými generacemi. Nová vývojová generace na tuto skutečnost zapomíná.⁴

Mezi další důvody generačního střetu také spadá edukace nejmenších. Ta často bývá v rozporu celé rodiny. Rodiče a prarodiče mají jiné metody výchovy. Prarodiče nerozumí výchově svých vnoučat, a naopak rodiče nechtějí opakovat chyby svých rodičů. Rozdíly jsou obrovské, protože se výchova za posledních desítek let změnila. Prarodiče vyrůstali v poměrně stejné výchově, jako oni sami vychovávali své děti. A proto na základě těchto změn nerozumí prarodiče dnešní výchově.⁵

⁴ ČESKÝ ROZHLAS. FAJTOVÁ Magdaléna. *Zdá se, že mládež už je zase horší? Je to generační amnézie, která zasahuje mladé i staré píše BBC* [online]. ©2021 [cit. 2021-12-26].

Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/zda-se-ze-mladez-uz-je-zase-horsi-je-generacni-amnezii-ktera-zasahuje-mlade-i-8527055?fbclid=IwAR16PWeuqF_jqgcwfm5zJ858Yz6wwrRN7-dQWy_YoUtIPGMKCCcFk45gAOYI

⁵ BABY WEB. MACHUTOVÁ Lucie. *Generační střet – výchova dětí jako jablko sváru v rodině* [online]. ©2020 [cit. 2021-12-26]. Dostupné z https://www.babyweb.cz/generacni-stret-vychova-deti-jako-jablko-svaru-rodine?fbclid=IwAR37IxBmr7_fkFu-nrteWusMAAzwbwM8ao4NfaJ7sJfToAgE31o50Q0E8E8

2 RODINNÉ POSTAVENÍ A ROLE V RODINĚ

Příchodem na svět nové generace se mění hierarchie celé rodiny a s tím i jednotlivé role členů. Do doby, než na svět přijde rodičům vlastní dítě, mají budoucí matka či otec v sobě upevněnou tzv. kotvu u svých vlastních rodičů. Toto pojmenování znamená, že se ke svým rodičům vracejí na svátky, návštěvy nebo oslavy. Budoucí rodiče získávají od předešlé generace zkušenosti a učí se od nich celý svůj život. Následně, když budoucí pokolení přivede na svět potomka, měla by tzv. kotvu převzít od té předešlé. V tomto případě slovo kotva nese význam zodpovědnost za své děti, ale i za své rodiče, ze kterých se stávají prarodiče. Na základě získání nové role je třeba umět se rozloučit s předchozími rolemi a naučit se pracovat s novými.⁶

Mühlfeit a Krůtová uvádí, že „*Děti, jako rodiče, rodiče jako prarodiče. Tím umožní, aby se do pozice rodinné kotvy dostala mladší generace, a podpoří vývoj rodiny do budoucna.*“⁷

2.1 ROLE RODIČE

S příchodem na svět novorozence získávají rodiče novou životní roli. Nová etapa života zahrnuje výchovu dětí, spokojený partnerský život a v neposlední řadě chod domácnosti. S příchodem nové role se nesmí zapomínat na starou roli, že rodiči bude vždy kousek dítěte. Tato role v sobě zahrnuje občasnou pomoc a podporu od prarodičů v těžších situacích. Poskytnutá pomocná ruka od prarodičů může být jakkoliv, v podobě pohlazení, obejmutí či pochopení. Pro prarodiče jsou vždy novopečení rodiče malé děti,

⁶ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 130-131. ISBN 978-80-7261-587-2.

⁷ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 131. ISBN 978-80-7261-587-2.

i když jsou z nich dospělé osoby. Tento pocit vnímají i prarodiče ke svým rodičům. V tomto případě může někdy dojít k prodlení se sžitím nové role.⁸

2.2 ROLE MATKY V NOVOROZENECKÉM OBDOBÍ

Matka je pro své dítě zcela významný zdroj impulsů. Role matky po narození dítěte je přirozeným pokračováním biologické symbiózy založených na zkušenostech během prenatálního období. Přijetí dítěte matkou po narození je předčasně známo už v průběhu těhotenství. Na chování matky záleží, jak bude vývoj novorozeně probíhat. Rozvoj mateřských dovedností je podpořen po porodu hormonálními změnami.⁹

2.3 PROMĚNA VZTAHU S MATKOU

U matek je známo, že často bývají více zaměřené na bezpečí svých dětí. Matky poskytují svým dětem více očního kontaktu, vždy jsou připravené pohlídat či pofoukat dětem zranění. Dále maminky se snaží své děti chránit před nepříznivými zkušenostmi. Často mývají své děti rády pod kontrolou. Tímto může docházet u více ochranných matek k horšímu přijetí, že jejich děti mohou získat zkušenosti i na základě méně příznivých situací.¹⁰

⁸ Podle MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: ManagementPress, 2021, s. 132. ISBN 978-80-7261-587-2.

⁹ VÁGNEROVÁ Marie. *Vývojová psychologie*. Druhý dotisk druhého, rozšířeného vydání. Praha: Karolinum, 2012, s. 68. ISBN 978-80-246-2153-1.

¹⁰ ŠANCE DĚTEM. JÁRA Martin. *Dítě potřebuje rodičovské vzory: vychovávejte vlastním příkladem* [online]. ©2016 [cit. 2021-12-28]. Dostupné z <https://sancedetem.cz/dite-potrebuje-rodicovske-vzory-vychovavejte-vlastnim-prikladem>

V batolecím věku dítěte je nezbytným a potřebným předpokladem schopnost proniknout do sociálního světa a tím i odpoutání od vázanosti na matku.

Tato separace dětí od matek by měla probíhat postupně z toho důvodu, aby nedošlo ještě k větší fixaci na maminku.

V předškolním období matka často tráví s dětmi více času nežli otec. Její pozornost je zaměřena na každodenní činnosti a tím také zaručuje chod běžných povinností. V tomto období matky s dětmi více komunikují, vyhýbají se příkazům a rozkazům a jejich projev bývá často emočního rázu.

Během školního období dítěte se role matky nemění. Největší změna v chování matky je s ohledem na plnění školních povinností, zejména k domácí přípravě dítěte. Matka je součástí každodenního života dětí. Zajišťuje dětem tělesné a psychické potřeby. Matka je v tomto věku dítěte tzv. ochránkyní jistoty.

Období dospívání dítěte bývá charakterizováno zejména odmítáním nadměrného pečovatelského matkou. I přes veškeré odmítání pozornosti matky, bývá stále nejvýznamnější osobou a také zdrojem sociální opory.¹¹

2.4 ROLE OTCE

Role otce v rodině je stejně nezastupitelná, jako role matky. Tátu od rodiny nenahradí žádný do detailu sestavený harmonogram. Pro děti je potřeba mít svého otce ve své blízkosti. Děti neberou zřetel na to, zda otec musí zaplatit hypotéku nebo zajistit chod domácnosti, ratolesti ho potřebují vidět, slyšet a dotýkat se. Tento vjem nenahradí žádná fotografie. Nová role otce začíná již před narozením miminka. Nastávající tatínek se může zúčastnit ultrazvukových vyšetření, kde uvidí a uslyší svého potomka. Dále může následovat přítomnost u příchodu na svět dítěte. Na základě těchto aspektů od prvních

¹¹VÁGNEROVÁ Marie. *Vývojová psychologie*. Druhý dotisk druhého, rozšířeného vydání. Praha: Karolinum, 2012, s. 152, 227, 317, 318, 404. ISBN 978-80-246-2153-1.

dnů otec vnímá veškeré signály dítěte. Tatínek je k těmto věcem stejně přizpůsoben, jako maminka, uslyší-li pláč svého dítěte, jeho srdce buší stejně rychle. Jako matky.

V kojeneckém období dítěte vnímá otcovi signály v podobě mimiky, držení a mluvy. Na základě onoho pozorování si kojeneček otce prohlíží, vnímá a poslouchá.

Ranná a předškolní etapa ve vývoji dítěte nezávisí pouze na matce, nýbrž táta učí dítě novým dovednostem, mezi které se například řadí jízdá na odrážedle, jízdě na kole a také vede své děcko k různým hrám, které podporují tělesné a duševní schopnosti. Řeč otců k dětem je mnohem komplikovanější než řeč matek. Náročnější mluva vede dítě k složitější jazykové konstrukci. Přítomnost otce se také pozitivně projevuje v začleňování dětí do sociálního prostředí, a to již od mateřské školy.

Mezi významné okamžiky dětí patří začátek školní docházky, kdy matka společně s otcem hraje velmi důležitou roli, protože tento krok schvalují a zpovídají jej sledují. Podporu ze strany otce mohou děti vnímat v podobě zájmu o jejich pokroky nebo v dělení domácích úkolů. Otcové bývají více ambicióznější než matky.

Po skončení období puberty by otcové měli být stále na blízku svým dětem a krýt jim záda. Měl by se zde také objevovat fakt, že by otcové měli mít už o něco menší autoritu než kdysi.

Důležitým aspektem také je skutečnost, že se dětem bez pravidelné a osobní přítomnosti otců v dětství, ale také v pozdějším životě nedaří dobře.¹²

¹² ŠANCE DĚTEM. JÁRA Martin. *Táta má být po ruce* [online]. ©2019 aktualizováno 2021 [cit. 2022-01-15]. Dostupné z <https://sancedetem.cz/tata-ma-byt-po-ruce>

2.5 ROLE PRARODIČE

Údělem prarodičů je, užívat si novou životní roli. S odstupem času mohou zhodnotit, že svoji rodičovskou roli dobře zvládli a vychovali ze svých skvělé jedince, kteří nyní mohou nově zvládat svoje poslání. V tomto poslání spočívá založení vlastní rodiny a s převzetím veškeré zodpovědnosti za svou rodinu.

Prarodiče nemusí souhlasit se všemi výchovnými metodami nebo životním stylem svých ratolestí. Na nesouhlasu s novými metodami se mohou také podílet stále velké změny vývoje společnosti v posledních desetiletích. Tyto změny nemusí být vždy snadno pochopitelné. Zásadním momentem v této etapě je opět komunikace a respekt i za podmínky, že takto nebýval nastavený jejich dřívějších vztah s dětmi. Vyskytují se zde možnosti, že prarodiče měli kdysi jiné výchovné metody, než mají nyní jejich vlastní děti. V tomto období prarodičů vzniká ten nejlepší čas, kdy se mohou podívat na svět novými očima a odpoutat se od pocitu strachu, že když nebudou důslednými rodiči, vyrostou z dětí chybní jedinci. Dále by se také měli naučit respektovat novou roli svých dětí, jakožto nově nastupujících jedinců do rodové lodě.¹³

¹³ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 133. ISBN 978-80-7261-587-2.

3 VÝCHOVNÉ STYLY

V dnešní době se rodiče dostávají do střetu s tím, jaký výchovný styl vybrat. Pro své děti chtějí jen to nejlepší. Nastávající matka s otcem myslí na to, jak nejlépe prospět svému dítěti v jeho budoucím rozvoji. Zde dochází ke snaze být dokonalým rodičem, avšak bohatě postačí být dobrým rodičem. I dobrý rodič své dítě miluje a dokáže poskytnout prostor pro zdravý duševní vývoj. Je přirozené dělat ve výchově chyby, ať už se zvolí jakýkoliv typ výchovného stylu.

Většina rodičů se dostane do výchovného extrému. Vzniklé extrémy velmi komplikují výchovu. Předpokládá se, že většina rodičovských přístupů je formulována již v dětství. V případě nevhodně zvoleného typu výchovy může docházet k vlastní touze vychovat své nastávající děti mnohem lépe, než byli vychováni rodiče sami svými rodiči. Tato snaha zvládat vše lépe, než budoucí prarodiče může nastávající rodiče zavést k úzkostem a pochybnostem, že zklamali.

3.1 DOST DOBRÝ RODIČ

Mezi charakteristické rysy, jak být dobrým rodičem se řadí:

Ve vztahu k dítěti:

- Vytvoření prostředí, kde má dítě oporu
- Dochází k uspokojení potřeb v ten správný čas
- Dostatek podpory pro své děti
- Provází své děti ve vývoji od závislosti až k úplné nezávislosti
- Neodchází k uspokojování svých vlastních potřeb na úkor dětí

Ve vztahu k sobě:

- Rodič se cítí bezpečně ve svém rodičovství
- Neodchází k pochybnostem, že nedokáže být dost dobrý rodič
- Ubezpečení dítěte, že se kdykoliv může na svého rodiče obrátit

- Povzbuzení k překonání překážek
- Seznámení dítěte s možnými překážkami
- Sdílení prožitků (úspěchy i neúspěchy)¹⁴

3.2 AUTORITÁŘSKÝ VÝCHOVNÝ STYL

Tento výchovný styl je charakterizován zákazy, příkazy, odmítáním samostatnosti dítěte s vyžadováním poslušnosti. Dále se zde vyskytují možné projevy nesouhlasu dětí s rodiči. Vzniklé nesouhlasy jsou trestány¹⁵

Autoritářský výchovný styl je velmi striktní. Ze strany dospělého dochází k neustálému tlaku, žádná diskuse zde nepřipadá v úvahu. Přísní rodiče neberou v potaz individuální potřeby dětí. Děti bývají svými rodiči často negativně hodnoceni. Rodiče neponechávají žádný prostor pro přirozenou tvořivost dětí. Vzniklý vztah mezi rodiči a dětmi často bývá velmi chladný, někdy až nepřátelský.

V případě zvolení tohoto výchovného stylu dochází k nesamostatnosti, k agresivitě či se z dětí mohou stát nešťastné a uzavřené osoby.¹⁶

3.3 LIBERÁLNÍ VÝCHOVNÝ STYL

Liberální výchovný styl anebo výchova bez hranit, tak je charakterizován tento výchovný styl. Zde se klade důraz na svobodu dítěte, a to bez jakýkoliv omezení. Nejsou zde nastaveny hranice, které zaručují pocit bezpečí dětem. Dochází zde

¹⁴ VÁGNEROVÁ Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany*. První vydání. Praha: Portál, 2009, s. 58-62. ISBN 978-80-7367-611-7.

¹⁵ VÁGNEROVÁ Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany*. První vydání. Praha: Portál, 2009, s. 58. ISBN 978-80-7367-611-7.

¹⁶ ŠANCE DĚTEM. LABUSOVÁ Eva. *O nevhodných přístupech v rodičovské výchově, psychickém násilí a jeho vlivu na vývoj dítěte* [online]. ©2012 aktualizováno 2021 [cit. 2022-01-03].

Dostupné z: <https://sancedetem.cz/o-nevhodnych-pristupech-v-rodicovske-vychove-psychickem-nasili-jeho-vlivu-na-vyvoj-ditete>

k paradoxu, že děti, které jsou vychovávány tímto stylem se často necítí milovány. V případě, že se dítě nenaučí znát své limity či hranice může se stát do budoucna agresorem nebo naopak obětí. V případě oběti může docházet k nerozpoznání signálů, které jsou pro dotyčnou osobu zraňující.¹⁷

3.4 DEMOKRATICKÝ VÝCHOVNÝ STYL

Tento výchovný styl se klade důraz na zohlednění potřeb dítěte dle jeho věku. V souvislosti s růstem dětských dovedností a jeho zacházení se svobodou rostou a rozšiřují se jeho hranice. Rodiče dávají svým dětem určité množství svobody, které se dostává na základě vospělosti dítěte. Poskytnutí určité svobody se rodič nevzdává rodičovské zodpovědnosti pouze umožní dětem se samostatně rozhodovat a projevovat své názory a přání.¹⁸

Tento typ výchovy se zdá být tím nejlepším. Rodiče se snaží své děti vychovávat na základě svého příkladu. Výchova je postavena na nižším počtu pravidel s možností diskuse mezi rodiči a dětmi. Demokratická výchova v dětech podporuje zodpovědnost a sebevědomí.¹⁹

¹⁷ VÁGNEROVÁ Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany*. První vydání. Praha: Portál, 2009, s. 59. ISBN 978-80-7367-611-7.

¹⁸ VÁGNEROVÁ Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany*. První vydání. Praha: Portál, 2009, s. 60. ISBN 978-80-7367-611-7.

¹⁹ ŠANCE DĚTEM. LACINOVÁ Lenka. *Jaké rodiče potřebují dnešní děti? Dost dobré* [online]. ©2015 aktualizováno 2021 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z <https://sancedetem.cz/jake-rodice-potrebuji-dnesni-deti-dost-dobre>

4 RYCHLE MĚNÍCÍ SE SVĚT A JEHO TECHNOLOGIE

Populace za posledních pár desítek let udělala velký technologický pokrok. Neustále se vyskytují nové problémy, kterým lidé musí čelit. Nejedná se jen o technologické věci, ale také o globální problémy. Tyto situace přinášejí zamyšlení nad tím, jak je důležitá fungující rodina. Rodina může symbolizovat dlouhodobou kotvu, zázemí či jistotu. Zázemí poskytující nejen v těžkých dobách.

Lidstvo se posunulo během krátké chvíle velmi dopředu. V důsledku technologického posunu nastala otázka, zda lidé budou schopni řešit velké výzvy za pomoci technologií. Hlavní jistota, která lidem zůstává je rodina. Člověk má možnost cítit sepětí a starost či strach o každý jednotlivý život. Technologie v mnoha ohledech pomáhají lidem, avšak na druhou stranu velmi polarizují společnost. Jedinci si mohou okolo sebe vytvořit svoji komunitu, a naopak vymezovat se oproti ostatním skupinám.

Funkce rodiny je založena na jiném chápání. Rodina je místem pro život, kde se lidé mohou sejít a tím naplňují základní lidské potřeby (jídlo, spánek, kontakt). Rodina je pojítka mezi různými komunitami. Kdekoli v světě funkci podpůrného pilíře plní právě rodina.²⁰

4.1 RODINA A TECHNOLOGIE

V období, kdy jsou děti menší rodiče často využívají moderní technologie namísto chůvy. Technologie jsou používány k odvedení pozornosti či zabavení ratolestí. Rodiče musí vynaložit hodně trpělivosti, když dítě pláče. Snaží se mu poskytnout oporu a příslušnou emoci prožít. Avšak pro rodiče toto bývá velmi náročné. Pro většinu rodičů je snazší podat dítěti telefon či tablet a tím zastavit nepříjemné emoce. Toto řešení má opačný efekt na děti. Dítě má mnoho podnětů a skáče z jedné věci na druhou.²¹

²⁰ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 14-15. ISBN 978-80-7261-587-2.

²¹ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 18-19. ISBN 978-80-7261-587-2.

4.2 TECHLONOGIE VS. GENERACE

Nová doba, ve které nyní společnost žije sebou přináší velké generační rozdíly. Dříve předávala starší generace rady a návody mladší generaci, co a jak se dělá, dnes je tato skutečnost naopak. Velký zlom nastal u generace Z (děti narozené po roce 2000). Od malička generace Z vyrůstá s technologií a jejím vývojem. Tyto děti učí své rodiče a prarodiče, jak zacházet s moderní technologií. Zde dochází ke střetu mezi rodiči a dětmi. Ratolesti vidí smysl v sociálních sítích, naopak jejich rodiče vnímají tento fakt jako ztrátu času.

Dnešní doba umožňuje lidstvu žít na světě mnohem déle, než bývalo zvykem. Kdysi nedocházelo k potkávání více generací najednou. Dnes se v jedné rodině mohou potkat děti, rodiče, prarodiče, ale také praprarodiče a vzájemně mohou navazovat plnohodnotné vztahy.²²

Mühlfeit a Krůtová uvádí, že „*V některých rodinách se propojení mezi generacemi daří a generace se tím navzájem „přibližují“.* To se nazývá *mezigenerační konvergence*. *V jiných rodinách dochází k **mezigenerační tenzi**, kdy se generace od sebe „vzdalují“ a jejich členové se vůči sobě navzájem uzavírají.*“²³

Důležitými pojmy pro rodiče, které by si měli pamatovat jsou:

- **Koučování dětí top-down** – tento pojem je charakterizován od starších k mladším (jak se správně chovat ve společnosti)
- **Umožnění bottom-up koučování** – tento rys je charakterizován od mladších ke starším, tedy od dětí k rodičům (jak správně využívat moderní technologie)

²² MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 20-23, ISBN 978-80-7261-587-2.

²³ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 23. ISBN 978-80-7261-587-2.

4.3 MEZIGENERAČNÍ ROZDÍLY

Zkušenosti se kdysi předávaly z generaci na generaci. Pro dnešní maminky, babičky či prababičky bylo přirozené, že přivítaly na svět miminko brzy. O výchově toho moc nevěděly. Na trhu neexistovala odborná literatura, která dnešním maminkám pomáhá vědět, co ony samy nevědí. Mladé ženy, které přivedly na svět miminko se radily se svými maminkami, které s nimi sdílely jejich vlastní zkušenosti. Tyto zkušenosti měly ozkoušené na sobě, když měly samy děti. Tímto způsobem se z generace na generaci předávaly stovky let dobře myšlené rady. Avšak tyto způsoby byly ozkoušené každou maminkou ve své vlastní domácnosti, nedocházelo k zamyšlení, zda dobře míněné rady měly reálný základ.

Novopečení rodiče v dnešní době nemusejí dělat takové chyby. K dispozici mají velký okruh možností, které jejich rodiče neměly. K získání nových vědomostí rodiče mohou číst knihy, surfovat na internetu, navštěvovat workshopy či kurzy, poslouchat audionahrávky nebo také podcasty. Na druhou stranu tento přísun informací pro dnešní rodiče může mít jednu nevýhodu. Na osoby, které vychovávají své děti je vytvářen tlak, jak být dobrým rodičem. Více se tlak vyskytuje u matek, které mohou pociťovat mezigenerační napětí. Prarodiče rádi přidají ruku k dílu s rady, jak to dělávali oni, když byly mladí. Snaží se předat zkušenosti a cenné rady. Prarodiče nebývají moc přístupní moderním výchovným metodám.

Prarodiče nevidí fakt, že dnešní rodiče mají více informací. Pro dnešní dobu je přirozené získávat a využívat nové poznatky k vlastnímu prospěchu. Maminky i tatínkové vychovávají své děti do jiného svět, než tomu bylo u babiček a dědečků či dokonce prababiček nebo pradědečků. Metody, které se uplatňovaly ve výchově dříve už nyní nemusejí být ku prospěchu. Dnešní děti se potřebují připravit na svůj další život zejména vnitřně, aby dokázaly být samy sebou. Musejí se naučit rozeznávat své vlastní dobré a špatné stránky. S tím jde ruku v ruce i zdravé sebevědomí dětí.

Velký vliv na dnešní rodiče a prarodiče má doba, ve které vyrůstali. Nejenže neměli k ruce žádné informace, ale také žili v režimu, který nebyl zastáncem myšlenky, že každý je jedinečný. Režim neuznával fakt, že je důležité najít svůj talent a prosadit se. Tento trend je poměrně nového rázu dnešní společnosti. V dobách minulého režimu, kdokoliv

vynikal nebo se snažil nějak prosadit mohl dostat sebe i svoji rodinu do velkých problémů. Jistější bylo neprosazovat se. V případě potřeby prosadit se bylo lepší nepoutat na sebe velkou pozornost. Kdo vyrostl v tomto nastavení, později k tomu vychovával i své děti. I když se rodič nesnažili nijak ovlivňovat své děti, děti samy vnímaly, jak se matka s otcem nechtějí nijak prosadit. Vzniklá zkušenost na ně měla jistě určitý vliv.²⁴

²⁴ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 24-26. ISBN 978-80-7261-587-2.

5 APEKTY OVLIVŇUJÍCÍ RODINNÉ PŘÍSLUŠNÍKY VE VÝCHOVĚ

První zmínky o rodičovství získávají budoucí rodiče až s příchodem na svět novorozeně. Dříve se na školách vyučoval předmět rodinná výchova, kde se dívky učily, jak se postarat o miminko. Dnes je již velký nepoměr v tom, co se ví a, co se učí ve školách. Lidský mozek je téměř prozkoumaný. V dnešní době se ví, jak funguje mozek muže či ženy nebo naopak, jak funguje dětský a dospělý mozek. Bohužel všichni nemají tu možnost dostat tyto informace. Dozvědět se o fungování mozku je pro jedince velmi důležité. Člověk se dozí sám o sobě nové informace. Tyto skutečnosti mohou ovlivnit budoucí život jedinců, ale také život jejich dětí.

5.1 HODNOCENÍ

V případě, že rodič velmi hodnotí realitu, dítě si na základě hodnocení vytváří černobílý svět. Tento dětský svět je vnímán, jako dobrý nebo naopak špatný. Zlom nastává tehdy, kdy je rodič zvyklý vše posuzovat, hodnotit. Děti jsou dále rodiči srovnávány s ostatními. Rodiče by měli být na pozoru, jaké programy do dítěte vloží. Čím lepší program si děti zapamatují, tím to budou mít snazší v budoucnosti. Někdy dochází k nevědomosti rodičů, že neznají fakt, jak funguje mozek jejich dětí. Tím dochází k výchově, jakou byli vychovávání rodiče sami. Tato cesta nemusí být vždy správná.

V případě, že rodiče velmi hodnotí realitu, jejich děti přejímají rodičovské názory. Do budoucna může být pro jedince těžké porozumět skutečnosti, když má někdo jiný názor.²⁵

²⁵ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 66-68. ISBN 978-80-7261-587-2.

5.2 PARTNERSKÝ VZTAH RODIČŮ

V případě, že rodiče chtějí vychovávat své děti v láskyplném prostředí, musejí také pečovat o svůj partnerský vztah. Na tuto skutečnost většina rodičů zapomíná. V případě, že otec s matkou nekomunikují, hádají se, tak tímto způsobem mohou ovlivnit budoucí partnerský vztah svého dítěte. Dítě si tyto věci pamatuje a ukládá si je do podvědomí. I přes to, že je milováno oběma rodiči, může docházet k tomuto poškození partnerského vztahu.

Vyrůstá-li dítě v prostředí, kde vidí své rodiče vzájemně se podporovat či se jen tak pohladit, je to nejlepší příklad do života pro děti. Není všechno zlato, co se třpytí, dítě by mohlo být také svědkem hádky či různého zamračení rodičů. Toto je přirozenou součástí všech partnerských vztahů. Rodiče však musejí ukázat svým dětem snahu najít společné řešení nebo najít cestu k usmíření se po neshodě.²⁶

5.3 I RODIČE MAJÍ EMOCE

I rodiče mají své hranice a emoce. V případě, že děti provedou něco, co se rodičům nelíbí, měli by to rodiče dát najevo. Názorně ukázat nebo říct, co konkrétně se rodičům na věci nelíbilo. Matka nebo otec by si neměli v batolecím věku dítěte nechat všechno líbit, jen proto, že je dítě malé. Rodiče mají pochopení pro emoce svých dětí, nýbrž měli by dát dětem jasně najevo nesouhlas s daným chováním.

Rodiče jsou pro své děti v mladším školním věku jedinečným vzorem. Děti kopírují od svých rodičů názory a jejich zkušenosti. Navzdory rodičovského vzoru mají právo projevovat své emoce. Rodiče mají právo zakřičet si, nebo být jen tak unavení. Je třeba vidět práci s emocemi i přes všechny překážky, které v cestě stojí. Pro rodiče není dobré emoce dusit v sobě. Naopak pro rodiče a děti je mnohem cennější ukázat emoce.²⁷

²⁶ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 179-180. ISBN 978-80-7261-587-2.

²⁷ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 82-83. ISBN 978-80-7261-587-2.

5.4 PŘEDCHOZÍ ZÁŽITKY A OČEKÁVÁNÍ RODIČŮ

Rodiče při výchově svých dětí jsou ovlivněny svými zážitky z dětství. Tento faktor je neměnný. Rodiče jsou dále ovlivňováni výchovou a zážitky svých přátel. Pozorují, jak ostatní vychovávají své ratolesti. Nejvíce na rodiče, ale působí zážitky z předchozí výchovy dítěte. Snaží se vyhnout okolnostem, které vedly ke stresu při výchově předešlých dětí. Dále na matku či otce působí výchovná specifika, která sebou nese společnost. Mezi specifika se například řadí společenské trendy. Ruku v ruce s výchovnými specifiky nese i fakt, že rodiče jsou ovlivněni očekáváním pohlaví svého dítěte.²⁸

5.5 SIRŠÍ RODINA

Při budování pravidel rodiny je velmi důležitá komunikace a sdílení věcí se širší rodinou. Rodiče by měli seznámit své nejbližší s hodnotami rodiny. Seznámením se s hodnotami se rodiče vyhnou neshodám s prarodiči. Neshody často mohou zahrnovat rozpory ohledně výchovy a jídla.

Prarodiče bývají benevolentnější nežli rodiče. V některých pravidle mohou polevit více než rodiče. Vztah prarodičů s dětmi je velmi důležitý pro děti samotné. Jde především o budování a chápání mezigeneračních rozdílů. Prarodiče by přes veškerá pozitiva neměli zapomínat na pravidla, která si rodina stanovila. A už v žádném případě tyto pravidla zpochybňovat před dětmi.²⁹

²⁸ JSME.CZ. REDAKCE. *Je možné všechny děti v rodině vychovávat stejně?* [online]. ©2019 [cit. 2022-02-05]. Dostupné z <https://jsme.cz/je-mozne-vsechny-deti-v-rodine-vychovavat-stejne>

²⁹ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 128. ISBN 978-80-7261-587-2.

6 RODINA JAKO TÝM

Sdílí-li rodina stejné hodnoty, vize svého směřování, které provází příjemná a otevřená komunikace, tak rodinní členové mohou sdílet se všemi své potřeby, touhy, ale zároveň dostanou i podporu v jejich těžkých chvílích. V tomto případě, je rodina celoživotní kotvou pro jedince. Jednotlivci se rádi vrací do rodinného zázemí. Nejlepší forma, jaké rodina může dosáhnout je tzv. vzájemná závislost. Rodinní příslušníci si jsou vzájemnou oporou. K vytvoření vzájemné závislosti je třeba dobře porozumět sobě a ostatním. I na základě stejného genetického základu je každý jedinečný. Rodič je jiný než děti nebo jeho sourozenci.

Rodiče se setkávají s pocity, že jejich děti musejí být stejní, jako jsou sami rodiče. Opak je, ale pravdou. Rodiče mívají potřebu vštípit svému dítěti svůj naučený řád, který si myslí, že bude i pro jejich děti dobrý. Matka či otec dělají tyto věci na základě dobré vůle, aby jejich děti byly šťastné. Děti v dané situaci mohou mít jiné názory a svým rodičům mohou špatně porozumět. Zde může docházet k nedorozumění mezi rodiči a dětmi.³⁰

6.1 RODINNÁ TERAPIE

Rodinná terapie je zaměřena na rodinné problémy. Jejím cílem je pomoci a překonat dané problémy současně také najít vhodný systém pro fungování rodiny. Jedná se speciální terapeutický přístup. Tento přístup se snaží vyhledat prospěšné změny v narušené rodinné skupině.

Rodinná terapie probíhá na základě práce s rodinou, jako s kompletním systémem. Zajímá se o rodinné výstřednosti a individuální osobnostní rysy členů rodiny. Je zaměřena na širší souvislosti, ve kterých se problémy rodiny odehrávají.

³⁰ MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021, s. 188-189. ISBN 978-80-7261-587-2.

Vývoj rodinné terapie se začal rozvíjet zejména po druhé světové válce v důsledku všímavosti psychologů a psychiatrů, kteří začali zaměřovat svoji pozornost na význam rodiny pacienta. V dnešní době má rodinná terapie široká východiška. Jedná se především o systematický, strukturní nebo narativní přístup. Všechny přístupy spojuje stejný záměr. Nejedná se pouze o jedince, jde především o celou rodinu včetně všech jejích členů. Klientem rodinné terapie je celá rodinná skupina.

Rodinná terapie probíhá na základě sezení terapeuta s rodinou. Za rodinu jsou považováni členi nejen po stránce biologické pokrevnosti, ale také členové, kteří jsou rodinou považováni za její součást. V rodinné terapii se právě proto může pracovat i s partnery dospívajících dětí, s bývalými partnery či s přáteli.³¹

6.2 RODINNÉ PORADENSTVÍ

Jednotliví členové rodiny také mohou vyhledat rodinné nebo manželské poradce. Rodinné a manželské poradenství spadá pod specializovaný obor psychologie a sociální práce. Je charakterizován psychologickými postupy v práci s problémy v mezilidských vztazích. Zejména se zabývá problémy v mezilidských vztazích či rodinnými problémy. Rodinné poradenství má široké vymezení. Zahrnuje psychosociální, psychologické a sociálněprávní poradenství osobám nebo jednotlivcům, kteří se nacházejí v těžkém životním období.

Rodinné poradenství je zejména zaměřeno na zvládání nesnází v mezilidských vztazích či řešení rodinných a osobních problémů. Je také zaměřeno na pomoc v řešení generačních sporů, rozvodů nebo také nevěry.

³¹ ŠANCE DĚTEM. *Co je rodinná terapie a rodinné poradenství?* [online]. ©2016 aktualizováno 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z <https://sancedetem.cz/co-je-rodinna-terapie-rodinne-poradenstvi>

Za důležitý nástroj rodinné terapie se považuje také mediace dohod. Jedná se zejména o výchovu dětí a uspořádání vzájemných vztahů. Rodinné poradenství může být krátkodobé, nebo zaměřené na konkrétní cíl. Nejčastěji bývá nabízeno v rámci sociálních služeb.³²

³² ŠANCE DĚTEM. *Co je rodinná terapie a rodinné poradenství?* [online]. ©2016 aktualizováno 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z <https://sancedetem.cz/co-je-rodinna-terapie-rodinne-poradenstvi>

PRAKTICKÁ ČÁST

7 METODOLOGIE VÝZKUMU

Metodologie výzkumné části práce je provedena na základě kvalitativního výzkumu. Výzkum byl realizován prostřednictvím rozhovoru s návodem. Při provedení tohoto typu výzkumu jsem mohla zjistit od respondentů, jak vnímají rozdíly generační výchovy a jaké aspekty působí na rodiče během výchovy. Výhodou rozhovoru s návodem je, že se výzkumník může dozvědět více informací od dotazovaného nežli z dotazníků, který spadá pod kvantitativní výzkum. V tomto typu rozhovoru jde především o navázání důvěry mezi tazatelem a dotazovaným, aby se respondent nebál svěřit se svými zkušenostmi či problémy.

K interview bylo připraveno předem 19 otázek. Z devatenácti otázek byly tři zvoleny, jako výzkumné. Výzkumnými otázkami byl sledován hlavní a dílčí cíl práce. První výzkumná otázka byla, zda se na výchově podíleli pouze rodiče nebo do edukace zasahovali také prarodiče či jiní rodinný příslušníci. Druhá výzkumná otázka byla postavena, tak aby od respondentů bylo zjištěno, zda vnímají rozdíly mezi výchovou svých dětí a výchovou svými rodiči. Touto otázkou byl sledován záměr, jaké jsou generační rozdíly ve výchově. Poslední výzkumná otázka byla, jaké aspekty působí na rodiče ve výchově svých dětí.

7.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ

Respondenti byly osloveni prostřednictvím stránky na sociálních sítích, zda by byli ochotni poskytnou rozhovor k výzkumné části práce. Čtyři respondenti reagovali na daný příspěvek, že by se rádi účastnily výzkumu. Poslední kontakt na dotazovaného mi byl zprostředkovan na základě kontaktu s jedním z respondentů. U všech respondentů byla zachována anonymita. Každý dotazovaný při přepisu rozhovoru dostal fiktivní jméno. Respondenti byly čtyři ženy a jeden muž ve věku od 44-70 let. V tomto věkovém rozpětí je velkou výhodou fakt, že se jednotlivé odpovědi dotazovaných mohou porovnat z dlouhodobého hlediska vývoje výchovy. Většina rozhovorů probíhala osobně v prostorách knihovny. Při osobním kontaktu bylo snazší odhadnout některé emoce a neverbální komunikaci dotazovaného a tím si správně vyložit, jak se v dané situaci cítí.

Jeden rozhovor proběhl online, a to na přání dotazovaného. Při komunikaci online nebyla s respondentem využita webkamera. Při nepoužití webkamery bylo obtížnější rozeznat některé pocity dotazovaného. Nicméně všichni respondenti byly velmi sdílní a nebáli se svěřit své osobní zkušenosti.

Všem respondentům byl předložen informovaný souhlas. Při podepsání informovaného souhlasu dotazovaný dává souhlas s užitím odpovědí ke studijním účelům. Informovaný souhlas je součástí přílohy bakalářské práce. Čtyři informované souhlasy byly podepsány osobně respondenty při setkání, a jeden informovaný souhlas byl podepsán online z důvodu konání interview skrze moderní technologii. Všechny souhlasy jsou k nahlédnutí u autorky práce.

8 ROZHOVORY

8.1 Rozhovor č. 1 - Tereza

První rozhovor s respondentkou proběhl dne 9. února 2022. Rozhovor byl uskutečněn na základě moderní technologie prostřednictvím videohovoru, při kterém nebyla využita videokamera z důvodu poruchy. Dále bylo respondentce dáno fiktivní jméno Tereza, aby byla zachována její anonymita. Respondentka také podepsala informovaný souhlas, že souhlasí s poskytnutím interview.

Respondentce Tereze je nyní 45 let a vychovává své dvě děti. Na výchově svých dětí se podílí sama se svým partnerem, otcem svých dětí. Nyní žijí v rodinném domě na vesnici nedaleko Prahy. Tereza vnímá své postavení v nynější rodině, jako rovnocenný partner na kamarádské úrovni. Nýbrž také podotkla, že je velmi důležité zachovat si respekt před dětmi. Respondentka uvedla, že je podstatné své děti do určité míry také chránit.

Tereza, jako malá vyrůstala bez prarodičů se třemi sourozenci v rodinném domě. Tereza uvedla, že na výchovu svými rodiči nevzpomíná ráda, a to z toho důvodu, že své sourozence musela vychovat sama místo svých rodičů. Na výchově Terezy se pouze podíleli její rodiče. Prarodiče ani jiní rodinní příslušníci se na výchově Terezy bohužel nepodíleli.

Tereza kladla velký důraz na rozdíl své výchovy a výchovy svých rodičů. Mezi velké rozdíly zejména řadila pozornost dětem a její výchově s přiměřeným strachem a starostmi o jejich vývoj, které měla při výchově svých dětí. Rodiče Terezy nepraktikovali stejné věci, jako nyní Tereza. Respondentka také poznamenala, že tyto rozdíly jsou pro ni velmi zásadní v jejím životě a žití její rodiny. Zásadních momentů, které měly vliv na rozhodování Terezy, jak bude vychovávat své děti bylo mnoho. Zejména respondentka uvedla, že se jedná o velmi osobní důvody. Mezi hlavní příčiny řadila strach, který ona sama prožívala v dětství. Tento strach pramenil z nedostatečného a nezodpovědného přístupu k výchově rodiči Terezy. Tento fakt Terezu ovlivnil ve výchově svých ratoletí nejvíce.

Před narozením svých dětí respondentka sdělila, že věnovala svoji pozornost odborné literatuře a seminářům. Tento zájem pramenil z jejího povolání chůvy. Tereza svůj zájem věnovala nevychově dětí. Tento pojem také zažila v praxi při své práci. Literatura inspirovala Terezu k výchově svých dětí. Respondentka také uvedla, že byla pouze inspirována poznatky, které se dozvěděla. Nových poznatků se striktně nedržela.

Na otázku, co si představí pod pojmem zdravý duševní vývoj dítěte Tereza odpověděla následovně: „*Dítě má psychicky vyrovnaný rodiče nebo pečující osoby, které na děti nepřenášejí svá traumata a vedou dítě ke zdravému sebevědomí či ke zdravému životnímu stylu.*“

Respondentka se nenechá ovlivňovat moderními technologiemi, školou, prací ani rychle měnícím se světem. Velký aspekt, který má vliv na výchovu dětí je Terezy rodina, ze které pochází. Opět Tereza kladla důraz na dvě dětství. Druhý faktor, který respondentku ovlivňuje ve výchově svých dětí je její práce. Respondentka se stále živí, jako chůva.

Tereza se nedomnívá, že doba, ve které vyrostla byla snazší nebo horší než doba, ve které nyní vyrůstají její děti. Tereza uvedla, že dobu nelze soudit na snazší či obtížnější dobu. Každá doba má svá úskalí. Nevidí smysl ve srovnávání dob.

Na závěr rozhovoru respondentka Tereza sdělila, že by ráda ve výchově svých dětí dosáhla, aby její děti do budoucna byly vyrovnané osobnosti, které budou cítit lásku a respekt sami k sobě se schopností šířit tento vjem do okolního světa.

8.2 ROZHOVOR Č. 2 – ANIČKA

Druhý rozhovor byl proveden dne 10. února 2022. Tento rozhovor byl uskutečněn osobně v prostorách knihovny v Praze. Interview se neslo v příjemné atmosféře a dotazovaná žena byla sdílná ve všech odpovědích. Při přepisu rozhovoru bylo dáno respondentce jméno Anička.

Aničce je nyní 70 let. V současné době respondentka žije sama ve velkém městě. Dotazovaná poznamenala, že minulý rok ovdověla. Jednalo se druhého manžela, se kterým neměla žádné děti. Svě děti měla Anička z předešlého manželství. Svě děti již vychovala se svým prvním manželem, otcem svých dětí. Nyní má každé dítě svůj vlastní život. V momentální situaci respondentka vnímá své postavení v rodině zvláště. Má pocit, že si z ní všichni dělají legraci. Naopak Anička uvedla, že v době, kdy vychovala své děti, tak ratolesti měly větší respekt z otce než z matky. Myslí si, že větší respekt k otci byl vybudován z týdenní absence otce a benevolentnějšího přístupu Aničky. Anička podotkla, že neměla ráda tresty.

Jako malá Anička vyrůstala v jednogenerační rodině společně se svými rodiči a sourozencem. Respondentka podotkla, že není jedináček. Vyrůstala společně se svým bratrem, který je o tři roky mladší. Anička uvedla, že na výchovu svých rodičů si moc nepamatuje, ale uvědomuje si, že byla chtěné dítě. O narození Aničky rodiče usilovali deset let. Dotazovaná poznamenala, že otec byl za války v Rakousku a z tohoto důvodu se rodičům Aničky narodilo dítě až po deseti letech. Anička uvedla, že se domnívá, že byla milované dítě. Dále také uvedla, že se rodiče chovali i k bratrovi hezky. Na výchově Aničky a jejího bratra se podíleli pouze rodiče, protože prarodiče respondentka neměla možnost poznat. Při výchově si pouze Anička vzpomíná na tetu ze strany matky. S tetou ze strany matky Anička strávila dovolené.

Respondentka si uvědomuje velké rozdíly mezi výchovou svých rodičů a výchovou, kterou vychovala své děti. Dotazovaná vnímá rozdíly zejména v tom, že když vyrůstala, byla s maminkou celých deset let doma a na výchově se také podílel tatínek Aničky. Maminka Aničky měla na výchovu čas, nemusela chodit do práce. Naopak, když se Anička starala o své děti, musela chodit do práce a byla na výchovu sama, protože manžel pracoval mimo místo bydliště a vracel se domů pouze na víkendy. Anička se během

pracovního týdne o děti stala výhradně sama. Dotazovaná poznamenala, že navzdory všem těžkostem, které ji ve výchově potkaly si myslí, že výchovu zvládla lépe, než dnešní maminky.

Respondentka si neuvědomovala, žádné zásadní momenty, které by ji ovlivnily při budoucí výchově dětí. Před narozením dětí Anička nevěnovala svoji pozornost žádné odborné literatuře.

Pod pojmem zdravý duševní vývoj dítěte si Anička představí následné „*Aby si rodiče s dětmi hráli, věnovali se jim, četli pohádky a neposadili je k televizi nebo k technice současné doby a aby nenechaly děti jen ta být. Aby svůj čas věnovaly svým dětem.*“

Při výchově svých dětí Aničku neovlivňovaly žádné rušivé aspekty. V domácnosti měli jednu televizi a jednu pevnou linku. Respondentka uvedla, že za dob, kdy vychovávala své děti neexistovaly moderní technologie. Tento rychle měnící se svět podílející se na výchově dle Aničky není v pořádku.

Respondentka vnímá velký rozdíl v době, ve které vyrůstala ona sama a v době, které vyrůstají dnešní děti. Za dětských let Aničky si děti vážily drobností, naopak dnešní děti chtějí víc a víc věcí. Respondentka uvedla příklad na dovolené. Jako malá byla 3x na dovolené. Dvakrát s rodiči a jednou s tetou. V dnešní době rodina jezdí na dovolené mnohem více, ale děti stále nejsou spokojené, domnívá se Anička.

Na závěr rozhovoru respondentka uvedla, že ve výchově svých dětí chtěla dosáhnout slušnosti vůči druhým lidem s cítem o postarání se o rodinu. Dále uvedla, aby byli schopni sami o sebe se postarat. Má dojem, že se ji tento cíl ve větší míře podařil splnit.

8.3 ROZHOVOR Č. 3 – LUCIE

Rozhovor č. 3 proběhl dne 15. února 2022 v prostorách knihovny v Praze. Respondentka přišla příjemně naladěná a celé setkání se neslo v příjemném duchu. Dotazované bylo přiděleno fiktivní jméno Lucie. Účastnice rozhovoru také podepsala informovaný souhlas.

Respondentce Lucii je nyní 47 let. Žije v rodinném domě se svým manželem a svými dětmi. Lucie má z předchozího manželství dceru a společně s druhým manželem mladší dceru. Od manžela společně vychovávají další tři děti, které má manžel ve střídavé péči se svoji bývalou ženou. Mezi dětmi jsou věkové rozdíly, tudíž se Lucie řadí mezi rodiče, kteří vychovali a stále vychovávají své děti. Na výchovu dětí nikdy nebyla sama, vždy se na výchově podílela společně s partnery. Nyní své postavení v rodině Lucie vnímá tak, že je sice vzrůstem malinká, ale je jí slyšet. Dále Lucie uvedla, že má schopnost rodinu držet pohromadě. Respondentka uvedla, že s každým členem se snaží mluvit na rovinu.

Lucie podotkla, že od narození do smrti prarodičů žila ve vícegenerační rodině. Respondentka uvedla, že žití ve vícegenerační rodině obnášelo mnoho názorů na různé situace a celkový chaos v rodinném řádu. S odstupem času Lucie poznamenala, že vícegenerační soužití nebylo ideálním stavem pro výchovu. Na výchově Lucie se podíleli také její prarodiče. Lucie žila ve společné domácnosti společně se svou mladší sestrou, která byla o 7 let mladší než Lucie.

Respondentka uvedla, že na výchovu svými rodiči nevzpomíná ráda, ani nerada. Lucie podotkla, že je ráda, že výchovu svými rodiči přežila. Avšak navzdory neutrálnímu názoru vzpomínek na výchovu rodiči Lucie poznamenala, že velmi ráda vzpomíná na svého dědečka, se kterým strávila mnoho času v dětství a, který měl na Lucii zásadní vliv do budoucího života.

Lucie vidí velké rozdíly mezi výchovu svých rodičů a výchovou, kterou vychovala a vychovává své děti. Mezi hlavní faktory řadí fakt, že je na výchovu sama s partnerem a nejsou rušeni žádnými rodinnými aspekty. Respondentka poznamenala, že se snaží s manželem své děti vést k úctě, sebeúctě a toleranci. Lucie zažila jiný styl výchovy od svých rodičů. Nyní usiluje o jiný typ edukace na své děti. Pokouší se dělat odlišné věci

ve výchově nežli rodiče Lucie. Zásadních momentů, které Lucii ovlivnily v budoucí výchově dětí je více. Respondentka uvedla, že je velmi těžké specifikovat jeden jediný moment, který by ji vedl ke změně o výchově.

Před příchodem na svět svých dětí Lucie nevěnovala žádnou pozornost odborné literatuře ani jiným pomocníkům ohledně příchodu miminka na svět či následné výchově potomka. Při očekávání svého prvního dítěte Lucie uvedla, že pouze navštívila jednodenní předporodní kurz v porodnici. Respondentka spoléhala na svůj mateřský instinkt a na zdravý selský rozum.

Na otázku, co si Lucie představí pod pojmem zdravý duševní vývoj dítěte odpověděla následovně „*Jde o úhel pohledu. My si můžeme myslet, že je to dobře to co, děláme pro děti, ale časem se ukáže, že to není dobře. Takže je to, když rodič vědomě neubližuje svému dítěti.*“

Lucie uvedla, že kromě moderní technologie zejména mobilních telefonů se nenechá ničím ovlivnit ve výchově svých dětí. Kdyby nemusela, dát dětem chytré telefony, nedala by jim je. Největší problém vnímá v moderní technologii.

Dále respondentka podotkla, že je ráda, ve které době vyrostla, neměnila by. Domnívá se, že doba ve, které Lucie vyrostla ji naučila pokory, postupům, které by se neměly přeskakovat a dodržování pravidlům. V případě porušování pravidel Lucie vidí důsledky zejména v destrukci společnosti.

Ke konci rozhovoru Lucie uvedla, že by ráda, aby její děti vychovaly dobře své děti. V tomto vidí smysl celé výchovy. Předávání rad z generace na generaci a udržování zdravého selského rozumu.

8.4 ROZHOVOR Č. 4 – KAROLÍNA

Interview č. 4 bylo uskutečněno dne 16. února 2022 v prostorách městské knihovny. Rozhovor s respondentkou se nesl v příjemné atmosféře. Respondentka neměla žádný problém se sdílením svých informací. Dotazované z důvodu zachování skryté identity bylo dáno jméno Karolína.

Karolíně je nyní 44 let, v současné době stále vychovává své tři děti. Na výchovu svých dětí nikdy nebyla sama, vždy se na výchově podílela společně se svým manželem. Karolína uvedla, že v momentální situaci bydlí se svou rodinou na vesnici. Nynější rodina Karolíny se skládá ze třech dětí, Karolíny a otce dětí, tudíž manžela Karolíny. Momentálně dotazovaná své postavení v rodině vnímá, jako „mama hotel“.

Respondentka poznamenala, že v dětství žila pouze s rodiči. Prarodiče Karolíny bydleli v jiném městě, kousek od vesnice, kde bydlela respondentky rodina. Dotazovaná dále uvedla, že má staršího bratra, se kterým vyrůstala. Na výchovu svých rodičů vzpomíná ráda. Po boku matky s otcem Karolína zažila krásné dětství. Karolína uvedla, že se na výchově pouze okrajově podíleli prarodiče. Velká zásluha za svou výchovu patří Karolíny rodičům.

Respondentka momentálně nevnímá žádné rozdíly mezi výchovou svou a svých rodičů. Karolína podotkla, že zásadního momentu z dětství, který by ji ovlivnil v budoucí výchově svých dětí si není vědoma. Moment, který měl na respondentku vliv ve výchově svých dětí bylo narození svého třetího dítěte. Dítě trápily zdravotní potíže, které měly zásadní podíl na výchovu další edukaci dětí. Dotazovaná uvedla, že před narozením svých dětí nevěnovala žádnou pozornost odborné literatuře ani článkům či kurzům.

Pod pojmem zdravý duševní vývoj dítěte si Karolína představila následovně „*Že dítě bude samostatné, i když půjde proti zdi, tak si vyzkouší a poté si nechá poradit*“

Karolína uvedla, že aspektů, které ji ovlivňují v momentální výchově je mnoho. Například respondentka jmenovala, práci, moderní technologie nebo rychle měnící se svět. Zejména je ovlivněna svoji prací současně se školou svých dětí. Karolína poznamenala, že děti jsou narozené poměrně brzo po sobě, tudíž učení a dělání úkolů s dětmi je mnoho. Dále Karolínu také ovlivňuje nemoc tchyně, které musí věnovat

znatelný kus své pozornosti. V neposlední řadě respondentka uvedla, že nejvíce se zlobí na moderní technologie v podobě telefonů či počítačů, bez kterých se děti neobejdou.

Karolína uvedla, že si nemyslí, že ve všem byla snazší doba, ve které vyrůstala ona. Avšak se domnívá, že zažila hezčí dětství než její děti, a to z toho důvodu, že nebyly tolik ovlivněny moderními technologiemi. V době, ve které respondentka vyrůstala, také podotkla, že existovalo více přátelství propojená silnými společenskými pouty.

Ke konci interview Karolína uvedla, že by si ráda přála, aby její děti byly šťastné, spokojené a samostatné ve svém budoucím životě.

8.6 ROZHOVOR Č. 5 – TOMÁŠ

Poslední rozhovor s respondentem proběhl dne 17. února 2022. Interview bylo uskutečněno v knihovně hlavního města Prahy. Tento rozhovor byl velmi emotivní. Respondent byl sdílný ve všech informacích a nebál se plně svěřit se svými odpovědi. Dotazovanému bylo dáno fiktivní jméno Tomáš.

Tomášovi je nyní 48 let a žije v rodinném domě se svou manželkou a dětmi. Tomáš podotkl, že se snaží své děti vychovávat. Na otázku, zda stále vychovává své děti respondent odpověděl následovně „*Snažím se vychovávat. Děti člověk vychovává celý život, bohužel někdy se to nedaří. Tedy se snažím vychovávat své děti celý život*“. Tomáš uvedl, že na výchovu dětí byl vždy s manželkou, avšak dle Tomáše je někdy těžké se s partnerem domluvit na stejném východisku. V případě, že dítě vychovává jeden rodič existuje jen jeden názor, který rodič předává svým dětem, na druhou stranu, pokud vychovávají dva rodiče jsou názory vždy dva a je někdy těžké najít stejnou cestu ve výchově, dle Tomáše. Dotazovaný vnímá společnou výchovu dětí, jako za těžký životní úkol. V nynější rodině Tomáš své postavení vnímá, tak že ho nikdo neposlouchá a každý si dělá, co chce.

V dětství Tomáš vyrůstal pouze s rodiči, ale hodně času trávil se svými prarodiči. Rodiny žily odděleně, avšak často se navštěvovali. Respondent uvedl, že rád jezdil za svými prarodiči. Svůj čas v dětství trávil se svoji starší sestrou. Sestra Tomáše je o dva roky starší. Na výchovu svými rodiči Tomáš nevzpomíná rád. Tomáš uvedl, že v dětství nebyl zrovna hodné dítě. Mám dle dotazovaného byla na děti sama. Otec Tomáše se vracel domů pouze na víkendy. Pracovní dny trávil mimo bydliště z důvodu pracovních povinností. Při návratu otce domů Tomáš poznamenal, že vždy za všechny prohřešky, které si matka pamatovala dostal od otce na zadek. Dotazovaný uvedl, že i přes neradostné vzpomínání na výchovu svými rodiči si vzpomene také na hezké chvíle v dětství, které s rodinou prožil. Na výchově Tomáše se podíleli také prarodiče. Tomáš uvedl, že od dědečka se naučil kreativité. Respondent na sobě cítí zanechání vlivu prarodičů.

Respondent uvedl, že těžko může posoudit rozdíly své výchovy mezi výchovou svými rodiči. Domnívá se, že tento aspekt mohou posoudit až jeho děti. Navzdory tomuto názoru Tomáš podotkl, že některé rozdíly vnímá. Rozdíly vidí například v tom, že nepoužívá

tělesné tresty na rozdíl od svého otce. Ze svého pohledu Tomáš určité rozdíly vnímá, ale je si jistý, že tento fakt posoudí až jeho děti budou mít samy děti.

Zásadní moment, kdy byl Tomáš ovlivněn něčím do budoucna ve výchově svých dětí si nevybavuje. Také před narozením dětí nevěnoval žádnou pozornost odborné literatuře ani předporodním kurzům.

Pod pojmem zdravý duševní vývoj dítěte si Tomáš představil následovně *„Aby byli vyrovnaní rodiče a nepůsobili negativně na to dítě. Což se ne vždy daří, protože ta doba je, jaká je, uspěchaná a spotřební. Všichni chtějí peníze místo klidu. Přednost má práce“*.

Tomáš uvedl, že ho ve výchově ovlivňuje tok času. Doba se mění a člověk se stále daným situacím přizpůsobuje. Vidí velké rozdíly mezi svojí generací a generací svých dětí. Dotazovaný poznamenal, že si je vědom velkého vlivu moderní technologie na rodiče a děti. Obává se, aby nová generace byla schopna verbálně komunikovat.

Tomáš podotkl, že každá doba má své výhody i nevýhody. Dle respondenta doba, ve které vyrůstal snazší nebyla, a to z toho důvodu, že člověk neměl tolik možností. Na druhou stranu Tomáš vidí velkou výhodu v době, ve které vyrostl tu, že existovala nějaká jistota a nebylo tolik moderních technologií.

Ke konci rozhovoru Tomáš uvedl, že by rád vychoval ze svých dětí slušné lidi, kteří budou mít respekt a úctu k sobě samému a ostatním lidem.

9 SOUHRNNÁ ANALÝZA ROZHovorŮ

Celkem bylo provedeno pět rozhovorů s respondenty. První čtyři respondenti byly ženy a v neposlední řadě byl uskutečněn jeden rozhovor s mužem. Dotazované osoby odpovídali na devatenáct otázek, které byly připraveny před konáním rozhovoru. Všichni respondenti v poskytování odpovědí na otázky byli velmi sdílní. Pět respondentů dostalo krycí jména, aby byla zachována jejich skrytá identita.

Rozdělení respondentů dle jmen:

- Rozhovor č. 1 – Respondentka Tereza
- Rozhovor č. 2 – Respondentka Anička
- Rozhovor č. 3 – Respondentka Lucie
- Rozhovor č. 4 – Respondentka Karolína
- Rozhovor č. 5 – Respondent Tomáš

9.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Důraz během rozhovorů byl zejména kladen na tři výzkumné otázky.

První výzkumná otázka:

1) Podíleli se na Vaší výchově prarodiče nebo jiní rodinní příslušníci?

Tereza: Na výchově Terezy se podíleli pouze její rodiče.

Anička: Anička uvedla, že žila v jednogenerační rodině bez prarodičů. Vliv na její výchovu měli pouze její rodiče.

Lucie: Na výchově Lucie se podíleli rodiče současně s prarodiči. Lucie žila ve vícegenerační rodině.

Karolína: Z velké části se na výchově podíleli pouze rodiče. Okrajově do výchovy zasahovali také prarodiče.

Tomáš: Na výchově Tomáše se podíleli rodiče s prarodiči. Rodina však nežila ve společné domácnosti.

Druhá výzkumná otázka:

2) Vnímáte rozdíly mezi výchovou Vaší a Vašich rodičů? Popřípadě jaké?

Tereza: Tereza vnímá velké rozdíly mezi výchovu svých rodičů a výchovou, jak vychovává své děti. Jako aspekty rozdílnosti jmenovala pozornost dětem.

Anička: Respondentka Anička si uvědomuje velké rozdíly mezi výchovami. Zejména rozdíl vidí v tom, že na výchovu svých dětí byla převážně sama, a naopak na výchově Aničky se podíleli oba rodiče.

Lucie: Lucie uvedla, že vidí velké rozdíly v tom, jak byla ona sama vychována a jak vychovala a stále vychovává své děti. Nyní si ve své výchově uvědomuje, že je na výchovu s partnerem sama. V dětství byla vychovávána i prarodiči.

Karolína: Karolína si neuvědomuje žádné velké rozdíly mezi výchovami.

Tomáš: Tomáš pozoruje pár rozdílů ve výchově svou a výchovou svých dětí. Dále se domnívá, že tento fakt budou moci z velké části posoudit až jeho děti. Jako rozdíl Tomáš jmenoval nepraktikování fyzických trestů na své děti.

Třetí výzkumná otázka:

3) Jaké aspekty na Vás působí ve výchově Vašich dětí? Škola, práce, rodina, moderní technologie, rychle měnící se svět, jiné?

Tereza: Terezu ve výchově ovlivňuje její dětství, které prožila současně s jejím aktuálním povoláním chůvy.

Anička: Anička uvedla, že ji při výchově neovlivňovaly žádné aspekty. Je ráda, že nebylo tolik moderní technologie, jako je nyní.

Lucie: Respondentka uvedla, že největší aspekty v ovlivnění výchovy vnímá moderní technologie.

Karolína: Karolínu při výchově svých dětí ovlivňuje mnoho aspektů. Práce, škola, a nejvíce moderní technologie.

Tomáš: Tomáš vnímá ovlivňující aspekt ve výchově v podobě toku času a zásahu moderních technologií.

10 SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Z odpovědí respondentů na výzkumné otázky vyšlo najevo hodně rozdílných odpovědí. Nikdy se vše pět dotazovaných neshodlo na stejné odpovědi. U první výzkumné otázky se shodli vždy dva respondenti z pěti na podobné či stejné odpovědi. Pouze jeden respondent na danou otázku odpověď viděl jinak. V případě druhé výzkumné otázky se shodovalo nejvíce respondentů na stejném východisku. Ohledně třetí a zároveň poslední výzkumné otázky se shodli pouze tři respondenti z pěti.

Při první výzkumné otázce (Podíleli se na Vaší výchově prarodiče nebo jiní rodinní příslušníci?), dva respondenti **Tereza** a **Anička** odpověděly, že se na jejich výchově podíleli pouze rodiče. Další dvě dotazované osoby **Lucie** a **Tomáš** zodpověděli otázku tak, že se na výchově v jejich dětství podíleli rodiče současně s prarodiči. U respondentky č. 4 **Karolíny** bylo zjištěno, že se na výchově podíleli rodiče a částečně také prarodiče. Navzdory podílu prarodičů mají větší zásluhu na výchově Karolíny pouze její rodiče.

U druhé výzkumné otázky (Vnímáte rozdíly mezi výchovou Vaší a Vašich rodičů? Popřípadě jaké?), se shodla většina respondentů na stejné odpovědi. Čtyři z pěti dotazovaných opovědělo, že vnímá rozdíly mezi výchovami. Jednalo se o respondenty **Terezu, Aničku, Lucii a Tomáše**.

- **Tereza** vnímala rozdíly ve výchově v podobě pozornosti, kterou nyní věnuje svým dětem, této pozornosti se jí v době, kdy byla ona sama vychovávána nedostalo.
- Dotazovaná **Anička** si uvědomovala rozdíl mezi výchovou ten, že na výchovu dětí byla sama, na rozdíl od jejich rodičů, kteří se na společné edukaci podíleli společně. Matka byla celých deset let doma s Aničkou a jejím mladším bratrem, naopak Anička, jako matka musela v době, kdy děti chodily do školky chodit do práce a starat se o domácnost sama.
- Další respondentka **Lucie** pozoruje velký rozdíl v tom, že když byla, jako malá vychovávána na její výchově se podíleli i její prarodiče. V současné době, kdy vede své děti do dospělosti se výchově věnuje pouze se svým manželem bez doprovodu prarodičů a jiných rodinných příslušníků.

- V neposlední řadě vnímá také rozdíly ve výchově respondent **Tomáš**. Na rozdíl od svých rodičů ve své výchově na děti nepraktikuje používání fyzických trestů. Na Tomáše v jeho dětství byly používány tresty v podobě pohlavků a další fyzických trestů.

Jediná dotazovaná **Karolína** uvedla, že rozdíly ve výchově své a svými rodiči žádné rozdíly nevnímá.

Ve třetí výzkumné otázce (Jaké aspekty na Vás působí ve výchově Vašich dětí? Škola, práce, rodina, moderní technologie, rychle měnící se svět, jiné?) se shodli tři dotazované osoby z pěti. Mezi osoby, které odpověděli stejně se řadí **Lucie, Karolína a Tomáš**.

- **Lucie** vnímá velký vliv v podobě moderních technologií. Kdyby ji doba, ve které nyní vyrůstají její děti nenutila zprostředkovat dětem moderní technologie, nedovolila by tento aspekt.
- **Na Karolínu** ve výchově nejvíce působí moderní technologie současně s prací a školními povinnostmi dětí.
- **Tomáš** pozoruje velký vliv toku času společně s působením moderních technologií.

Další dvě respondentky **Tereza s Aničkou** odpověděly každá jinak. **Tereza** uvedla, že ji při výchově ovlivňovalo její dětství, které prožila současně s prací, kterou nyní vykonává. Dotazovaná **Anička** uvedla, že si není vědoma žádného aspektu, který by ji ovlivňoval při výchově svých dětí. Pouze poznamenala, že je vděčná tomu, že když ona sama vychovávala své děti nebylo tolik moderních technologií.

Z provedené analýzy rozhovorů vyšlo najevo, že nikdy všech pět respondentů neodpovědělo stejně. Vždy se odpovědi lišily. V některých případech odpovědi byly založené na stejném pojítku věci. Dále z analýzy rozhovorů je jasné, že největší aspekt, který rodiče ovlivňuje ve výchově jsou moderní technologie. Také nejvíce respondentů se shodlo na faktu, že **vnímají velké generační rozdíly výchovy**. Tyto rozdíly jsou podloženy na základě výchovy současných rodičů respondentů a samotnou výchovou dotazovaných osob v interview.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývá tématem Vlivu rodiny na zdravý duševní vývoj dítěte. V posledních letech je neustále vytvářen tlak na rodiče či osoby, které vychovávají nejmenší. Různé názory či rady jsou sdělovány skrze moderní technologie, příbuzné nebo širší rodinu. Rodina je nejdůležitější jednotka v životě jedince. Domnívám se, že tento fakt může v celé řadě ovlivnit nejenom budoucí život jedince, ale také jeho současné bytí na tomto světě.

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí. První část byla teoretická, na kterou navázala část praktická. V teoretické části práce jsem věnovala svoji soustředěnost na zjištění, jaká byla výchova dříve a jaká je dnes. Tímto záměrem bylo sledováno, jaké jsou generační rozdíly ve výchovách. Jaká výchova byla kdysi, a jaká je nyní. Zda je rozdíl mezi edukací lidí, kteří již byli vychováni svým rodiči a kteří jsou nyní v pozici osoby, která vychovává. Dále jsem v této práci zaměřila pozornost na aspekty, které ovlivňují dospělé osoby ve výchově ratolestí. V poslední kapitole teoretické části je také věnováno pár řádků rodinné terapii a rodinnému poradenství.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaké jsou rozdíly generační výchovy rodinných příslušníků na zdravý duševní vývoj dítěte.

Dílčím cílem bakalářské práce bylo zmapování aspektů, které ovlivňují rodiče při výchově svých dětí.

K provedení praktické části byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu v podobě rozhovoru s návodem. Respondenti odpovídali na předem 19 sestavených otázek. Z devatenácti otázek byly zvoleny tři, jako výzkumné. Na čtyři dotazované osoby byl sehnán kontakt prostřednictvím dotazu na sociálních sítí. Páté zprostředkování kontaktu bylo skrze jednoho respondenta. Osoby, které se podíleli na výzkumu práce byli čtyři ženy a jeden muž. Věkové rozpětí respondentů bylo ve věku od 44 let do 70 let. Všichni respondenti podepsali informovaný souhlas, že berou na vědomí použití informací z rozhovorů k vypracování praktické části bakalářské práce.

Cílem praktické části bylo najít odpovědi na tři výzkumné otázky. První výzkumná otázka byla postavena tak, aby došlo k zjištění, zda se na výchově podíleli pouze rodiče nebo také prarodiče či jiní rodinný příslušníci. Na první výzkumnou otázku navazovala druhá výzkumná otázka, která se nesla v duchu zjištění, zda respondenti vnímají rozdíly mezi výchovou svou, jak oni sami byli vychováni a výchovou, jak nyní vychovávají své děti. Třetí a zároveň poslední výzkumná otázka byla zaměřena na fakt, jaké aspekty ovlivňují rodiče při výchově ratolestí.

Otázky na odpovědi od respondentů se lišily. Nikdy se všech pět respondentů neshodlo na stejném východisku. Odpovědi byly podobného charakteru. V největším počtu se shodli respondenti u druhé výzkumné otázky. Čtyři respondenti si jsou vědomi rozdílu ve výchovách mezi svými rodiči a mezi edukací, kterou vychovávají své děti.

Z provedení praktické části se potvrdily informace z teoretické části. Nejvíce respondenti vnímali generační rozdíly výchovy, společně s faktem, že největším aspektem, který ovlivňuje osoby při výchově jsou moderní technologie.

Na závěr této práce bych ráda věnovala pár řádků začínajícím andragogům, pedagogům, sociálním pracovníkům či osobám, která problematika vlivu rodiny zajímá. Byla bych vděčná, kdyby tato práce sloužila, jako inspirativní či nápomocný materiál pro všechny, kteří by se rádi dozvěděli více na dané téma.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

LANGMEIER Josef a KREJČÍŘOVÁ Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha – nakladatelství Grada Publishing, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

MOŽNÝ Ivo, *Sociologie rodiny*. Druhé vydání, upravené. Praha – Sociologické nakladatelství SLON, 2002. ISBN 80-86429-05-9.

MÜHLFEIT Jan a KRŮTOVÁ Kateřina. *Rodina jako tým*. První vydání. Praha: Management Press, 2021. ISBN 978-80-7261-587-2.

PAULOVČÁKOVÁ Lucie, Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci. 6. vydání Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-106-5.

VÁGNEROVÁ Marie. *Vývojová psychologie*. Druhý dotisk druhého, rozšířeného vydání. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁGNEROVÁ Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany*. První vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÝ ROZHLAS. [online]. [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/zda-se-ze-mladez-uz-je-zase-horsi-je-generacni-amnezii-ktera-zasahuje-mlade-i-8527055?fbclid=IwAR16PWeuqF_jggcwfm5zJ858Yz6wwrRN7-dQWy_YoUtIPGMKcCfK45gAOYI

BABY WEB. [online]. [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: https://www.babyweb.cz/generacni-stret-vychova-deti-jako-jablko-svaru-rodine?fbclid=IwAR37IxHmr7_fKFu-nrteWusMAAzwbwM8ao4NfaJ7sJfToAgE31o50Q0E8E8

JSME.CZ. REDAKCE. [online]. [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: <https://jsme.cz/jemozno-vsechny-deti-v-rodine-vychovat-stejne>

ŠANCE DĚTEM. [online]. [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/dite-potrebuje-rodicovske-vzory-vychovejte-vlastnim-prikladem>

ŠANCE DĚTEM [online]. [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/o-nevhodnych-pristupech-v-rodicovske-vychove-psychickem-nasili-jeho-vlivu-na-vyvoj-ditete>

ŠANCE DĚTEM. [online]. [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/tata-ma-byt-po-ruce>

ŠANCE DĚTEM. [online]. [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/jake-rodice-potrebuji-dnesni-deti-dost-dobre>

ŠANCE DĚTEM. [online]. [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/co-je-rodinna-terapie-rodinne-poradenstvi>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Vzor informovaného souhlasuI.

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Já níže podepsaný/podepsána souhlasím s poskytnutím rozhovoru ke studijním účelům k bakalářské práci s názvem Vliv rodiny na zdravý duševní vývoj dítěte na škole Jana Amose Komenského v Praze.

Byl/byla jsem seznámen/seznámena s podmínkami uskutečnění rozhovoru. Zároveň beru na vědomí, že veškerá data budou zpracována anonymně a budou použity pouze ke studijním účelům.

Tazatel:

V dne.....

Dotazovaný (Respondent):

V dne.....

Rozhovor

- 4) Kolik Vám je let?
- 5) Vychováváte nebo už jste vychovala své děti?
- 6) Jste nebo byla jste na výchovu svých dětí sama?
- 7) Jak vnímáte své postavení v nynější rodině?
- 8) Žijete nyní v rodinném domě, bytě, jinde?
- 9) Vyrůstala jste, jako malá ve vícegenerační rodině? Nebo v rodině bez prarodičů?
- 10) Jste jedináček, nebo máte nějaké sourozence?
- 11) Vzpomínáte na výchovu Vašimi rodiči ráda?
- 12) Podíleli se na Vaší výchově prarodiče nebo jiní rodinný příslušníci?
- 13) Vnímáte rozdíly mezi výchovou Vaší a Vašich rodičů? Popřípadě jaké?
- 14) Vybavíte si zásadní moment, kdy Vás něco ovlivnilo ve Vaší budoucí výchově dětí?
- 15) Před narozením dítěte věnovala jste pozornost odborné literatuře o výchově dětí?
- 16) Co si představíte pod pojmem zdravý duševní vývoj dítěte?
- 17) Jaké aspekty na Vás působí ve výchově Vašich dětí? Škola, práce, rodina, moderní technologie, rychle měnící se svět, jiné?
- 18) Domníváte se, že doba, ve které jste vyrůstali Vy byla snazší než nynější doba?
- 19) Dokážete popsat, čeho byste ráda dosáhla ve výchově svých dětí?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Markéta Straková

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Vliv rodiny na zdravý duševní vývoj dítěte

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 9-50

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 5

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc.